

TÜRÜK

2020, Yıl/Year: 8, Sayı/Issue: 23, ISSN: 2147-8872

TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi
TURUK International Language, Literature and Folklore Researches Journal

Geliş Tarihi / Date of Received: 18.11.2020

Kabul Tarihi / Date of Accepted: 14.12.2020

Sayfa / Page: 183-193

Research Article / Araştırma Makalesi

Yazar / Writer:

Dr. Öğr. Üyesi Şahin Şimşek

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Öğretimi Bölümü

ssimsek@kastamonu.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Funda Bulut

Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler
Öğretimi Bölümü

fbulut@kastamonu.edu.tr

BİR YARATICI YAZMA ETKİNLİĞİ OLARAK KÜÇÜREK ÖYKÜ İLE DEĞERLER EĞİTİMİ *

Öz

Türk edebiyatında öykünün bir alt türü olan küçürek öykü, modern insanın hız ve tüketim odaklı yaşam biçimine uyum sürecinin bir ürünüdür. Tasarruflu dili, imge kaynaklı sezgisel derinliği, kurgusal boşlukları, geniş çağrışımları, yeniden üretilme imkânı ile olay, durum ve anlarla okuru, düşündürebilecek, gerçeklerle yüz yüze getirip şaşırtabilecek, muhayyilesini zenginleştirebilecek eserler içerisindedir. Çok kısa öykü, minimal öykü, sınıksız öykü, mini öykü, küçük ölçekli kurmaca, mesel gibi isimlerle anılan küçürek öykü; kimi zaman şiire yaklaşan yapısıyla farklı anlatım imkânları sunar. Bu araştırmanın amacı, değerler eğitiminde bir yaratıcı yazma etkinliği olarak küçürek öykünün kullanılabilirliğini ortaya koymaktır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden tarama modelinde bir araştırmadır. Veriler, doküman incelemesi tekniği ile elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi ile ele alınmış, yorumlanmıştır. Değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar çoğunlukla değer/değerler içeren metinlerin öğrencilere okutulması yoluyla yapılmıştır ve bu şekilde yapılmaya da devam etmektedir. Çalışmamızda farklı bir değer

* Bu çalışma 03-06 Eylül 2020 tarihlerinde düzenlenen 4. Uluslararası Sınırsız Eğitim ve Araştırma Sempozyumu'nda sözlü bildiri olarak sunulan aynı adlı çalışmanın genişletilmiş hâlidir.

eğitimi anlayışı öne sürülmüş, değer eğitimi etkinliği olarak Türkçe öğretmeni adaylarına değerlerden bahseden küçürek öyküler yazdırılmıştır. Öğretmen adaylarının değerleri konu edinen küçürek öykü türünde eserler verebilmeleri değerler eğitiminde, bir yaratıcı yazma etkinliği olarak küçürek öykü oluşturmanın uygulanabilir olduğunu ortaya koymuştur. Değerler eğitiminde değer içeren metinleri okutmak yeterli görünmemektedir. Değerlerin içselleştirilmesi adına yaratıcı yazma uygulamalarıyla da desteklenmesi değer eğitimine katkı sunacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yazma eğitimi, Değerler eğitimi, Yazma etkinlikleri, Yaratıcı yazma, Küçürek öykü.

VALUES EDUCATION WITH A SHORT STORY AS A CREATIVE WRITING ACTIVITY

Abstract

As a subtype of story in Turkish literature, short story is a product of the adaptation process of modern people to the speed and consumption-oriented lifestyle. With its economical language, image-based intuitive depth, fictional gaps, wide connotations, and the possibility of reproducing, it is among the works that can make the reader think, surprise the reader by bringing them face to face with reality, and enrich his imagination. The small story, known as very short story, minimal story, tight story, mini story, small scale fiction, parable; It offers different expression possibilities with its structure that sometimes approaches poetry. The aim of this research is to reveal the usability of the story by shrinking it as a creative writing activity in values education. The research is a survey model, one of the qualitative research methods. The data were obtained by the document review technique. The obtained data were handled with content analysis and interpreted. Studies on values education are mostly done by having students read texts containing values / values, and it continues to be done in this way. In our study, a different understanding of value education was proposed, and as a value education activity, Turkish teacher candidates were written short stories about values. The fact that the teacher candidates were able to produce stories in the form of stories by shrinking them as a subject, revealed that it is feasible to create a story by shrinking it as a creative writing activity in values education. It does not seem sufficient to read the texts containing value in values education. Supporting the values with creative writing practices for the internalization of values will contribute to value education.

Keywords: Writing education, Values education, Writing activities, Creative writing, Short story.

Giriş

Yazmak, duygu, düşünce, istek, hayal, tecrübe ve izlenimlerin; nakledilmek istenen olay, olgu ve durumların son derece gelişmiş bir semboller sistemi olan yazı ile ifade edilmesi eylemidir. “bir konu ile ilgili duyguları, düşünceleri, tasarıları, görülenleri, yaşananları, hayal ve umutları... birtakım kurallar çerçevesinde derli toplu anlatabilme tekniğidir.” (Göçer 2010: 179). Temel dil becerilerinden dinleme ve konuşmayı sosyal çevrenin de katkısıyla daha çok ailede öğrenen çocuk, okuma ve yazmayı planlı ve programlı bir şekilde okulda öğrenir. Yazma yalnızca, yaşanan olay ve durumları, edinilen intibaları kaydetme, bu yolla başkalarına iletme amacına hizmet etmez aynı zamanda bireye, düşüncelerini zihninde organize etmeyi, yaşadıklarını tekrar gözden geçirerek yorumlamayı ve anlamlandırmayı öğretir. Yazmak yaşamaktır, yazarken yeniden yaşanır, fark edilmeyen ayrıntılara dikkat edilir, duygular içselleştirilir. Bu açıdan yazma becerisinin düzgün bir şekilde kazandırılması önemlidir.

Anlatma becerilerinden olan yazma becerisi, eğitimcilerin ve dil bilim uzmanlarının da belirttikleri gibi dört temel dil becerisi içinde en zor ve en son gelişenidir (Şahin 2016; Temizkan vd. 2013). Bu nedenle okullarda yazma becerisinin eğitime özellikle önem verilmeli, yazma alışkanlığı edindirilmesi sürecinde farklı yöntem ve tekniklerden yararlanılmalıdır.

Yazma, fikirleri, hayal edilenleri sistemli bir şekilde organize etmeyi, zihindekileri planlamayı öğreten bir etkinliktir. Öğrenci, yazma alışkanlığı kazandıkça anlatacaklarına uygun kelime ve kavram seçmeyi de öğrenir ve bu şekilde kelime ve kavramlara yönelik bilinç düzeyi de artmış olur. Dili etkili bir şekilde kullanma becerisi bu şekilde gelişmektedir.

Öğrencilere kompozisyon adı altında atasözü yahut deyim açıklattırmak, tatillerde ve bayramlarda başlarından geçenleri yazdırmak öğrencilerin bir müddet sonra sıkılmalarına ve yazma eylemine karşı olumsuz bir tutum geliştirmelerine neden olmaktadır. Bu durumun önüne geçmek için öğrencilere farklı yazma konuları bulmak, onlara kendi düşünce dünyalarını kurabilecek ve özgün fikirler üretebilecekleri yazma ortamları yaratmak gerekmektedir.

Yaratıcı yazma; yaratıcılığın ön planda olduğu, öğrencide yaratıcılığı geliştirmeyi öncelikle amaçlayan, öğrencilerin hayallerini, isteklerini, tasarılarını özgürce ve özgünce ifade edebildikleri, yazma süreci içerisinde keyifle vakit geçirdikleri, ortaya koydukları yazma ürünleri ile mutlu olarak özgüven kazandıkları bir yazma yöntemidir.

Yaratıcı yazma etkinliklerinin ülkemizde, son yıllarda daha fazla üstünde durulmaya başlanmıştır. Alanın uzmanlarına göre yaratıcı yazma, çocukların yazmaya karşı olumsuz tutumlarını değiştirmelerinde önemli oranda etkili olmuştur (Temizyürek vd. 2016: 148). Yaratıcı yazma etkinlikleri, “çocukların yazarlar gibi gelişmesinde ve kendilerine saygı duymalarında merkezi bir önem taşımakta” ve “bireylere hislerini sergileme ve kişisel ifadeleri ortaya koyma fırsatı verdiği için oldukça sevilmiştir.” (Öztürk 2018: 219). Yaratıcı yazmadaki özgünlük, küçürek öykülerin temel çıkış noktasıdır. “Yaratıcı yazma becerisi ve küçürek öykü yazma birbiriyle örtüşür ve birlikte varlık gösterirler.” (Demir 2012: 343).

Küçürek öykü; hızlı tüketim çağının isteklerini karşılayan, “genel anlamda dağınıklığa karşı bir protesto” olan “tezli bir yaklaşımı oluşturup sürdürebilecek hacim ve zamana sahip olmayan”,

“yabancılaşma, köleleşme, umutsuzluk, yalnızlık, iletişimsizlik, çöküntü ve bunaltı ana izlekleri üzerine kurulan”, “ulusal ya da geleneksel öğelerden çok bireysel öğeleri” işleyen, yaşamın özüne ayna tutan, öykülemekten çok gösteren, anlatmaktan ziyade haykıran, “son derece yoğunlaştırılmış, son derece yüklü, sinsi, çok yönlü, anlık, ürkütücü, kışkırtıcı, düş kırıklığına uğratici”, “damıtılmış niteliği, yoğun ve örtük söylemi ile şiire yakın duran”, kelime olarak yüz kelimeyi geçmeyen bir edebiyat türüdür (Korkmaz vd. 2017: 18-19-20).

Küçürek öykü türü, dünya edebiyatında 20. yüzyılın son çeyreğinde öne çıkmaya başlamıştır. Bu anlatı türü için dünya edebiyatında, “short short story, flash-fiction, sudden fiction, quick fiction, fast fiction” ve buna benzer terimler kullanılmaktadır. Türk edebiyatında ise “küçürek öykü” terimi haricinde, “çok kısa öykü, minimal öykü, öykücük, minicik öykü, hızlı kurgu, mini kurgu, kıpkısa öykü, kısa kısa öykü, küçük öykü, mesel” gibi terimlerin kullanıldığı görülmektedir (Korkmaz vd. 2017: 18).

“Küçürek öykünün bir edebî metin olmasını sağlayan diğer özellikler, genellikle başka edebî metinlerde de vardır. (...) az sözle çok şey anlatmak, sözcüklerin duygu ve çağrışım değerlerinden yararlanmak ve alışılmamış bağdaştırmalar kullanmak şiirde de görülen özelliklerdir.” (Buran 2012: 23). Küçürek öykülerin en başta gelen özelliği kısa ve mensur oluşlarıdır. Kısalık küçürek öykü türünün en belirleyici yanıdır. Bu açıdan uzun metinleri okumaya vakti olmayan modern çağın hızlı tüketen insanının okuma ihtiyacını, küçürek öyküler karşılayabilir. Küçürek öyküler kısa oluşu nedeniyle yaratıcı yazma etkinliklerinde de rahatlıkla kullanılabilir.

Ülkemizde değerler eğitimi son yıllarda üzerinde durulan, konu alanı ile ilgili çokça yayın yapılan, öğretim programlarında bahsedilen, okullarda programlı çalışmalar yapılan bir disiplindir. Türkiye’de değerler eğitimi 2010-2011 eğitim-öğretim yılından itibaren okullarda uygulamaya konulmuştur. Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda değerler için “Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır.” denmiş, “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik” değerleri de kök değer olarak ifade edilmiştir (MEB 2019: 4). Eğitim kurumlarında değerler eğitiminin amacı çocuklara, üzerinde uzlaşılan, doğru, temel ve iyi birtakım değerleri kazandırmaktır.

Değerler, doğru ile yanlışın, iyi ile kötünün, yapılması gerekenle yapılmaması gerekenin, hoş gidenle gitmeyen ayırt edilmesi konusunda ferde yol göstererek onun kendisiyle ve toplumla barışık yaşamasını sağlayan ilkeler, kabuller ve inançlar bütünüdür. Schwart (1992), değerler kavramını “insanların karşılaştıkları olayları ve etrafındaki diğer kişileri değerlendirmek, bunlar karşısında yapacaklarına karar vererek bunu meşru bir duruma getirmek için kullandıkları ölçütlerdir.” şeklinde tarif etmiştir (akt. Güven 2014: 15). Değer, Kaymakcan ve Meydan (2014) tarafından ise insanın var olma sürecini anlamlandırma ve değerlendirme çabasının bir sonucu olarak ortaya çıkıp zamanla topluma mal olan ve toplumun müşterek kıymetlerini oluşturan unsurlar olarak tanımlanmıştır. Değerler sadece ferdin kendisiyle ve toplumla barışık yaşamasını sağlamaz. Toplumların varlıklarını sürdürmeleri de bu değerleri korumalarına ve sonraki nesillere aktarmalarına bağlıdır. Son yıllarda ahlakî sorunların dünya genelinde yaygınlaşması, uyuşturucu madde kullanımında ve işlenen cinayetlerde artış, hırsızlık, açgözlülük, sahtekârlık ve benzeri istenmeyen davranışların çoğalması değerler eğitimi gündeme getirmiştir.

Aydın'a göre değerler öğretilen ve öğrenilebilen olgulardır ve değerlerin öğrenilmesi, rol model olarak öğrenme şeklinde gerçekleşen bir sosyal öğrenmedir. Değerler eğitiminin amacı, çocuğun doğuştan sahip olduğu iyi yanlarını ortaya çıkarmak, kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak, insanın mükemmelliğe ulaşma sürecinde ona yardımcı olmak, insanları güzel ahlak sahibi yaparak toplumun da ahlak seviyesini yükseltmektir. Değerler eğitimine temel değerleri öğretmek başlanmalı, değerler eğitimi, iyiliği tanıtmalı, sevdirmeyi amaçlamalı; zekâyâ, kalbe ve iradeye hitap etmelidir. Değerlerin öğretiminde yaşantıların rolü büyüktür. Bu yüzden öğretmenler, değerleri öğretirken bunların öğrenciler tarafından günlük hayatta uygulanabilmesinde onlara sorumluluk vermeli, kullanacağı pekiştiricilerle bu değerleri öğrencilerde kalıcı hale getirmelidir www.mehmetzekiaydin.com [Erişim: 14.11.2020].

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, değerler eğitiminde bir yaratıcı yazma etkinliği olarak küçük öykünün kullanılabilirliğini ortaya koymaktır.

Değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar çoğunlukla değer/değerler içeren metinlerin öğrencilere okutulması yoluyla yapılmıştır ve bu şekilde yapılmaya da devam etmektedir. Çalışmamızda farklı bir değer eğitimi anlayışı öne sürülmüş, değer eğitimi etkinliği olarak öğretmen adaylarına değerler konu alan küçük öyküler yazdırılmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden tarama modelinde bir çalışmadır. Nitel araştırma sayısal olmayan verilerin anlamlandırıldığı bir gözlem yöntemidir. Karasar'a (2012: 77) göre tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır.

Verilerin Elde Edilmesi ve Analizi

Verilerin elde edilmesinde doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Doküman incelemesi ya da belgesel tarama, "belli bir amaca dönük olarak kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini kapsar." (Karasar 2012: 77).

Çalışmada, öne sürülen tezi desteklemek için, Türkçe derslerinde değerler eğitimi yapılırken çağdaş öykü türlerinden biri olan küçük öykülerin, öğretmen adayları tarafından yaratıcı yazma ile değer eğitimi etkinliği kapsamında kullanımına yönelik bir denemeye yer verilmiştir.

2019-2020 Eğitim yılı Bahar döneminde Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkçe öğretmeni adaylarına Anlatma Teknikleri II: Yazma Eğitimi dersinde küçük öykü türü tanıtılmış, örneklerle tür kavratılmaya çalışılmış, daha sonra MEB (2013) Değerler Eğitimi Yönergesinde adı geçen 27 değeri işleyen küçük öykü yazma çalışması yaptırılmıştır. Bu değerler aşağıdaki tablodaki gibidir:

Sevgi	Sorumluluk	Saygı
Hoşgörü- duyarlılık	Özgüven	Empati
Adil olma	Cesaret, liderlik	Nazik olmak
Dostluk	Yardımlaşma, dayanışma	Temizlik
Doğruluk, dürüstlük	Aile birliğine önem verme	Bağımsız ve özgür düşünebilme
İyimserlik	Estetik duyguların geliştirilmesi	Misafirperverlik
Vatanseverlik	İyilik yapmak	Çalışkanlık
Paylaşımçı olmak	Şefkat - merhamet	Selamlaşma
Alçakgönüllülük	Kültürel mirasa sahip çıkma	Fedakârlık

1. Tablo. MEB 2013 Değerler Eğitimi Yönergesinde Yer Alan Değerler

Küçürek öykü türünün özelliklerini 3 maddede özetlersek bunları:

1. Öyküsel kurgu
2. Kısalık
3. Vurucu, şaşırtıcı etki” şeklinde sıralayabiliriz.

Çalışmada öğretmen adaylarının oluşturdukları küçürek öyküler, ilk iki maddede belirtilen özellikleri taşımaktadır. Bazıları da vurucu ve şaşırtıcı etkiye sahip olup küçürek öykünün burada özetlenen özelliklerini barındırmaktadır. Bu üç özelliği de taşıyan küçürek öykü denemelerinden bazıları seçilerek içerik analizi yapılmış, türün özelliklerine göre incelenmiş ve yorumlanmaya çalışılmıştır. Çalışmada yer alan küçürek öykülerin yazarı olan öğretmen adaylarından, makale kapsamında kullanılacağı hususunda gerekli izinler alınmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Bağımsız ve Özgür Düşünebilme

“Bu, benim düşüncem... O yüzden susmuyorum. Kendi düşüncemi, benden başka kimse savunamaz. O yüzden beni susturamazlar.” (Merve Baştürk)

Bağımsız ve özgür düşünebilme değeri, bu küçürek öyküde fikirlerin en iyi sahipleri tarafından ifade edilebileceği, bu yüzden düşüncesine önem veren, onu değerli gören kişilerin susmadan, özgürce ifade etmeleri gerektiği konu edilerek ortaya konmuştur. Bazı fikirler sahiplerinin ömrünce yaşar, sahipleri öldükten sonra ölür. Bazı fikirler de insanlık var olduğu müddetçe yaşar. Bu uzun ömürlü fikirlerin, sahipleri tarafından ne pahasına olursa olsun savunuldukları görülmektedir.

Cesaret, Liderlik

“Tüm gürültüyü susturup kendi iç sesime kulak verdiğim zaman, benim hayatımın lideri benim diyebildim.” (Esra Özdemir)

Cesaret ve liderlik değeri çoğunlukla bir arada kullanılır. Bunun nedeni cesaret duygusuna sahip olamayanların liderlik özelliğini de barındıramayacak oluşlarındandır. Çünkü liderlik, risk almayı, ön planda olmayı, hızlı karar vermeyi gerektiren bir erdemdir. İnsanlar, çoğunlukla dış dünyadan gelen uyarılara karşı açıktırlar ve sürekli bunları hissederek, bunlara tepki vererek kendilerini dinlemeyi, kendi iç seslerine kulak vermeyi ihmal etmişlerdir. Bu küçürek öyküde insanın dış dünyadan gelen tüm o gürültüyü, uğultuyu susturması tam bir cesaret örneği olarak görülmelidir. İnsanın kendi iç dünyasına yönelmesi, kendi iç sesini dinlemesi öylesine önemli bir karardır ki böyle önemli bir kararı verebilmek fert için kendi hayatının lideri olmak anlamına gelmektedir.

Doğruluk-Dürüstlük

“Yalan söyleyince elleri titrerdi.

O konuşurken hep ellerine bakardım.

Bir zaman sonra elleri hiç titrememeye başladı.

Şimdi bilemiyorum; benim bu durumu anladığımı anladı da titremenin üstesinden mi geldi yoksa doğruluğun güzelliğine mi inandı?” (Kübra Şengöz)

Öyküde, yalan söyleyen insana dair bir gözlem ortaya konmuştur. Yalan söylemek, sağlıklı bir insan için yanlış olduğu bilinen bir eylemdir. Yanlış olduğunu, kötü olduğunu bildiği hâlde yalan söyleyen insanda el, dudak titremesi, gözlerini konuşma esnasında kaçırma gibi davranışlar görülebilmektedir. Bu küçürek öyküde, yalan söylerken elleri titreyen bir insanın bir müddet sonra ellerinin titremesinin geçmesi iki ihtimale dayandırılmıştır. Yalan söyleyen kişi ya zaafının farkına varmış yalan söylediği hâlde bu zaafının önüne geçmiştir ya da yalan söylemeyi bırakmıştır. Öyküde yalan söylemekten vazgeçme doğruluğun güzelliğine inanma olarak nitelendirilmiştir.

Dostluk

“Adam ölüm döşeginde oğluna şöyle demiş:

–Bak evlat! Param pulum yoktur benim. Lakin sana bir servet bırakıyorum. Emanetime gözü gibi bakacak dostlar, senin için canını yok sayacak adamlar bırakıyorum...” (Okan Analay)

Öyküde, evladına miras olarak dostlarını, dostlarının dostluğunu bırakan bir ebeveyn görülmektedir. Anne babaların kendileri bu dünyadan göçtüklerinde çocukları rahat etsin diye en başta onlara bırakmak istedikleri para ve paraya dönüştürülebilir mal mülktür. Geride kalan kimseye muhtaç olmadan yaşaması ve rahat etmesi için bunlara ihtiyacı olduğu düşünülmektedir. Öyküde tersi bir durum dile getirilmiş para pul değil dostluğunu esirgemeyecek insanlar servet olarak nitelendirilmiş, bir baba miras olarak evladına dostlarını bırakmıştır. İnsanın rahat bir ömür sürmesi pek çok etkenin yanında samimi ve fedakârlığını esirgemeyecek dostları sayesinde de mümkün olabilmektedir.

Empati

“Ben senin yerinde olsaydım diye cümleye başlıyor, yine kimsenin yerinde olamayan bir kimse.” (Esra Özdemir)

Empati değerinin işlendiği bu küçürek öyküde insanların empatiden haberdar oldukları ancak gerçekten empati yapabilen insanların sayıca az olduğu ifade edilmiştir. Empati bir başkasının hisleriyle hissedebilmek, onun gözünden insana ve eşyaya bakabilmek demektir. Toplumumuzda “Ben senin yerinde olsam” diye başlayan cümle aslında kişinin duygu ve düşüncelerini anlamaya, kendini onun yerine koymaya çalışma çabası değil sadece yol gösterme, nasihat etme, tavsiye verme maksadı taşımaktadır. Karşısındakinin belirli bir olay/olaylara verdiği tepkiyi yanlış bulan ve kendi vereceği tepkiyi doğru olarak gören bir insanın “Ben senin yerinde olsaydım.” diye cümleye başladığı ve bu kişilerin başkasının yerinde olma demek olan empatiden ne denli uzak oldukları iğneleyici bir dille bu küçürek öyküde anlatılmıştır.

İyimserlik

“–Pazartesiden nefret ediyorum!

–İyi tarafından bak, pazartesi günü diğer pazartesi gününe en uzak gün!” (Kübra Şengöz)

İyimserlik, insanlara yaşama serüveninde karşılaştıkları zorluklara daha kolay göğüs germeyi, birlikte yaşadıkları, aynı sosyal ortamda buldukları insanlara pozitif duygular aktarmayı mümkün kılan bir değerdir. Çalışma hayatındaki, eğitim sürecindeki insanlardan çalışma gününün başlangıcı olan pazartesi ile ilgili olumsuz yorumlar duyulmaktadır. İnsanların pazartesi gününden nefret etmeleri pazartesi için bir şey ifade etmemekte, sırasınca günler birbirini izlemekte ve pazartesiler haftada bir gelmeye devam etmektedirler. İnsan içinse pazartesiden nefret edip etmemek, bu duygusunu dile getirmek ya da getirmemek yahut pazartesiyi, hayatı, hayatın her gününü sevmek önemlidir. Bu bakış açısı insanın insana, insanın eşyaya genel anlamda da hayata bakışını etkiler. İyi tarafından bakmak, olayların, durumların iyi yönlerini görmek, pozitif duygulara sahip olmak hayatı hem kendisi hem etrafındakiler için daha yaşanabilir kılmak demektir. Pazartesiden yakınlara öyküde, pazartesinin diğer pazartesiye en uzak gün olduğu, iyi tarafından baktıklarında bunu görebilecekleri, bununla avunup, bununla mutlu olabilecekleri dile getirilmiştir.

Merhamet

“Fil ölmek üzere olan aslana su götürürken, sızladı bacağındaki pençe yarası.” (Hatice Akdeniz)

Merhamet değerinin işlendiği bu küçürek öyküde bir filin, ölmek üzere olan bir aslanın acısını hissederek ona acıması ve su götürmesi anlatılmaktadır. Filin aslana su götürürken bacağındaki pençe yarasının sızlamasının ifade edilmesiyle aslan tarafından yaralandığı okuyucuya hissettirilmiştir. Merhamet sadece insana özgü bir duygu olmakla birlikte, sadece insanların iyisine, dost olanına karşı beslenecek bir duygu değildir. Merhamet değerine sahip olan insan kendisine düşmanlık edene bile acıyabilir. Düşmanlıkların sona ermesine yahut dostluğa dönüşmesine de bir nevi taraflardan birinin merhamet etmesi neden olabilmektedir.

Nezaket

“Bize nazik olmak ‘Nazik ol!’ denilerek hiç de nazik olmayan emir kipiyle öğretildi.” (Kübra Şengöz)

Bünyesinde saygılı ve incelikli davranma, zarafet, kibarlık ve naziklik gibi birbirine yakın kavramları barındıran, insanlar arası ilişkilerde “iyi”yi bir sosyal davranış olarak temel alan, başkalarına karşı düşünceli olmak, cömert olmak, mütevazı olmak, sempatik olmak gibi genel prensipleri bulunan nezaket, bir sosyokültürel sistemdir. Bütün değerler gibi nezaket değerinin de en iyi, en doğru ve en etkili şekilde öğretimi rol model olarak yapılmalıdır. Bu küçürek öyküde incelikle, sevgiyle, örnek olunarak öğretilmesi gereken nezaketin kaba bir dille, bir emir cümlesiyle öğretilmeye çalışılmasına değinilmiş, incelikli, düşünceli ve kibar olmayı gerektiren nezaketle emir cümlesini bir arada kullanarak zıtlıkların etkisinden yararlanılmış, değer daha çarpıcı bir dille sunulmuştur.

Özgüven

“Böyle bir ortamda ilk kez bulunuyordu. Sanki herkes gardırobundaki en pahalı elbiseyle, vücudunu donatıp gelmişti.

O ise fikirlerini...” (Raziye Ünver)

Özgüven değerinin işlendiği bu küçürek öyküde insanların bu duyguyu kazanmak için genelde görünüşlerine, kılık kıyafetlerine önem verdikleri; kendilerini rahat ifade edebilmek, ön plana çıkarabilmek için vücutlarını donattıkları dile getirilmiştir. Öyküde belirtilen ortamda bir kişi daha vardır ki o fikirlerini donatıp gelmiştir. Toplum olarak genç bireylerimize yanlış öğrettiğimiz bir düşünce vardır ki o da, özgüvenin iyi giyinmek, iyi görünmek, güzel ve yakışıklı olmakla kazanılabileceği düşüncesidir. Bu yanlışın toplumda bir görünümü, kendilerini güzel ya da yakışıklı bulmayanlarla, kendini ve evini yeni ve güzel eşyalarla donatamayanların bunu bir eksiklik, utanılacak bir durum olarak algılayıp geri planda kalmayı tercih etmeleridir. Bu durum devam ettikçe toplum olarak şekilcilikten kurtulmak mümkün olmayacak asıl önem verilmesi gereken fikirler ihmal edilmeye devam edilecektir. Hâlbuki fertlerin ve toplumun gelişimi için fikir sahibi olan, araştıran, okuyan ve fikirlerini ifade edebilen nesiller yetiştirmek gerekmektedir.

“Küçük bir çocuk olarak, bilmediğim bir dünyada buldum kendimi. Herkes sevdi. Kucaktan kucağa dolaştım. Büyüdüm, zamanla konuşmaya başladım. Ben konuştukça sevinçler, kahkahalar havalarda uçtu. Alıştım bu duruma, sevdim ben de. Büyüdükçe fikrim olmasa bile kendimde söz hakkı buldum. Dolu yahut boş, konuşmayı sevdim. Sonra zamanla görmezden gelmeye başladılar; “Sus! Büyüklerin işine karışma!” demeye. Okula başladım. Öğretmen soru sordu, büyüklerin işine karışmadım. Bir gün dayanamadım karıştım, yanıltı cevapım; kızdılar, güldüler. Korkumdan bir daha karışmadım. Yaşım büyüdü. Adımlarım da... Fakat attığım her adımda “ya yanlışsa, ya gülerlerse korkusu” peşimi bırakmadı. O da benle yürüdü. Hayata atıldım hala peşimden ayrılmadı. Üstelik bu sözlerimde cinsiyetimi belirtmedim henüz. Ya kadın olsaydım?” (Kübra Şengöz)

Yine özgüven değerinin işlendiği bu küçürek öyküde de özgüvensiz birey yetiştirmek için yapılması gerekenler ortaya konmuş; ailenin, sosyal çevrenin, okulda öğretmenin hatalı yaklaşımlarının kişinin özgüveninde yarattığı tahribata değinilmiştir. Öyküde, aile ortamında samimi olarak dinlenen, fikirlerine önem verilen çocukların; okulda, alay edilen değil düşüncesini ifade etmede, sorulara cevap vermede cesaretlendirilen, teşvik edilen öğrencilerin özgüven

kazanabilecekleri ortaya konmuş toplumumuzda kadınların kendilerini ifade etmelerine, karşı cinslerine nazaran daha az müsaade edildiği ise sezdirilmiştir.

Paylaşmak

“–Bak benim kurabiyem var.

–Benim arabam var. Evim de var, sonra yazlığım...

–Kurabiyen var mı?

–Hayır yok.

–Al o zaman yarısı senin olsun.” (Sena Çaka)

Küçürek öyküde sahip olunan malların, mülklerin fazlalığı değil o an paylaşabileceğin, kendini ve paylaştığın kişiyi mutlu edebileceğin neyin varsa, değerli olanın o olduğu dile getirilmekte, eşya insanlarla paylaşıldığında mutlu eden bir araç olarak görülmektedir. Yine öyküde sahip olunan araba, ev, yazlık gibi şeylerin karşısına bir kurabiyenin yarısı konularak bir kontrast yaratılmış, mutluluğun bir küçük kurabiyeyi paylaşmak kadar kolay elde edilebileceği vurgulanmıştır.

Sonuç

Yazmak bir konu üzerinde daha uzun düşünülmesini, o konudaki ayrıntıların daha iyi farkına varılmasını sağlayan bir eylemdir. Bireyin kendisiyle ve toplumla iyi iletişim kurması dil becerilerine tam olarak sahip olmasına bağlıdır. Yazma temel dil becerileri içinde en geç ve en güç öğrenileni olarak ifade edilmekte okullarda bu beceriyi kazandırmak onu bir alışkanlığa dönüştürmek için çeşitli yöntem ve tekniklerden faydalanılmaktadır.

Yaratıcı yazma, öğrencilerin yazmaya karşı olumsuz tutumlarını değiştiren bir yazma yöntemidir. Bu yöntemi daha çok kullanarak öğrencilere yazma eylemini sevdirmek mümkün görünmektedir. Kısa oluşu, az sözle çok şey ifade edebilme kabiliyeti ile cümle ve paragraf düzeyinde yaratıcı yazma becerisi kazandırmak için uygun görünen küçürek öykü türü aynı zamanda değerlerin öğretiminde de kullanılabilir. Öğretmen adaylarının değerleri konu edindikleri küçürek öykü türünde eserler verebilmeleri, değerler eğitiminde, bir yaratıcı yazma etkinliği olarak küçürek öykü oluşturmanın uygulanabilir olduğunu ortaya koymuştur.

Çalışmada öğretmen adayları ortaya koydukları küçürek öykülerle değerleri az sözle, en can alıcı şekilde ifade etmeye çalışmışlardır Değerler üzerinde yoğunlaşan dimağların küçürek öykünün imge kaynaklı sezgisel derinliği, geniş çağrışımları, yeniden üretilme imkânı ile hayal güçlerini harekete geçirdiği yazılan öykülerde de görülmüştür. Az sözle çok şey anlatma kaygısı, okuyucuyu şaşırtma isteği onların konu hakkında daha çok düşünmelerine, zihinlerinde istedikleri etkiyi uyandırmak için daha çok çaba sarf etmelerine neden olmuş ve böylelikle değerler öğretmen adayında daha kalıcı bir etki bırakmıştır.

Çalışmada, küçürek öykü ile değerler eğitimi bir araya getirilerek Türkçe öğretmeni adaylarının değerler ve değer öğretimi konusundaki farkındalıkları artırılmış, değerler hakkındaki birikimlerini bir yaratıcı yazma etkinliği kapsamında küçürek öykü ile ifade etmeleri sağlanmış,

ileriki meslek hayatlarında da, bu metodu yaratıcı yazma ve değerler eğitimi konularında kullanabilme becerisi edinmelerine imkân yaratılmıştır.

Değerler eğitimi kapsamındaki çalışmaların okuma etkinlikleri ile sınırlandırılmaması, değerlerin içselleştirilmesi adına yazma etkinlikleriyle de değer eğitimi yapılması önerilmektedir. Küçürek öyküler, tüketim ve hız çağında bireye okumak için cazip gelen edebiyat ürünleridir. Kısa ve yoğun oluşu, okuyucuda uyandırdığı şaşırtıcı ve vurucu etkisinin yanında kısalığı yazma heveslilerine de cazip gelebilmektedir.

Yaşamın özüne ayna tutan, kışkırtıcı, vurucu etkisi olan küçürek öyküler, bu özellikleriyle aynı zamanda zihinlerde yer edinen sloganlara dönüşebilir. Zamansızlık ve hızlı tüketim çağında küçürek öyküler verilmek istenen mesajı iletmede kullanılabilir.

Kaynaklar

- Aydın, Mehmet Zeki (2019). “Okulda Çalışan Herkesin Görevi Olarak Değerler Eğitimi”. <https://www.mehmetzekiaydin.com/kaptan/dimg/23580211712713431501okulda%20degerler%20egitimi%20Mehmet%20Zeki%20AYDIN.pdf> [Erişim Tarihi: 14.11.2020].
- Buran, Ahmet (2012). “Bilim Alanlarında Terimlerin Önemi ve ‘Küçürek Öykü’ Terimi”. *Turkish Studies*, 7(4), 21-25
- Demir, Tazegül (2012). “Türkçe Eğitiminde Yaratıcı Yazma Becerisini Geliştirme ve Küçürek Öykü”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9 (19), 343-357.
- Göçer, Ali (2010). “Türkçe Öğretiminde Yazma Eğitimi.” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(12), 179-195.
- Karasar, Niyazi (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaymakcan, Recep ve Hasan Meydan (2014). *Ahlâk ve Değerler Eğitimi*. İstanbul: Dem Yayınları.
- Korkmaz, Ramazan ve Mutlu Deveci (2017). *Türk Edebiyatında Yeni Bir Tür Küçürek Öykü*. (Genişletilmiş 2. baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- MEB. (2013). *Değerler Eğitimi Yönergesi* http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/34/39/749197/dosyalar/2015_02/09093609_degerler_egitimi.pdf [Erişim Tarihi: 14.11.2020]
- MEB. (2019). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Öztürk, Şafak (2004). “Eğitimde Yaratıcı Düşünme”. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 77-84.
- Şahin, Abdullah (2016). “Yaratıcı Yazma”. *İlk ve Ortaokullarda Türkçe Öğretimi*. Ed. Fatma Susar Kırmızı. Ankara: Anı Yayıncılık, 273-308.
- Temizkan, Mehmet ve Mehmet Yalçınkaya (2013). “İlköğretim 6. 7. 8. Sınıf Türkçe Öğretmenlerinin Yaratıcı Yazma Etkinliklerini Uygulama Durumları”. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 70-91.
- Temizyürek, Fahri ve Kenan Bulut (2016). “Çocuğun Dil Gelişiminde Yaratıcı Yazmanın Önemi”. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (1) , 146-163.